

A MAGYAROK HÁBORÚELLENES ÖNSZERVEZŐDÉSE VAJDASÁGBAN (1991-1992) XI.

Csorba Béla letartóztatása

Naplójegyzetek a mozgósításról, a háborúellenes megmozdulásokról és ezeknek az éveknek a hordalékáról

1991 nyarán az addig kételkedők számára is egyértelművé vált, hogy a nagy szerb nacionalizmus „államvallássá” alakult. Ekkor már mindenki tudta: a háború elkerülhetetlen, erre azonban igencsak korlátozott volt a reakció. Mintha félték volna szembeszállni az örülettel, nehogy megismétlődjön az 1988-as joghurtforradalomhoz vagy az 1989 elején bevezetett szlovéniai embargóhoz hasonló megmozdulás-sorozat. Erről az időszakról sajnos igen kevés dokumentum maradt meg a virtuális térben, hiszen az internetről akkoriban sokan még csak nem is hallottak, a digitális fényképezőgépek pedig nyugati passzióként hatottak. Az eseményekről ma részletesebben Vékás János *I. Faktum 2.* internetes naplószerűségéből¹ tájékozódhatunk, habár ott is eléggé szűkszavúan vannak leírva a történések.

Februárban több eset is felkorbácsolta a kedélyeket. Ezek közül a legnagyobb visszhangot a Tóth Károly törökkanizsai házára dobott kézigránát, Csorba Béla letartóztatása és az adai béküntetés szervezőinek a munkahelyükről való elbocsátása, majd bíróság elé állítása keltette.

A Szerbiai Szocialista Párt ellentámadásba lendült, hol aktivistái, hol pedig csatlósai (Magyarok Hazájukért, Új Kommunisták stb.) támadták nyilatkozatokban a VMDK-t, valamint annak vezetőit és a békemegmozdulások résztvevőit. Az egyik támadás éppen ellenem irányult (nem titkolom, büszke is vagyok rá): a kanizsai tanfelügyelő hordott össze hetet-havat egy cikkben (olvashatják a részletét *A krónikás feljegyzései* között). Később még találkozni fogunk a nevével, hiszen az egyike volt azoknak, akik kieszközölték az iskolaigazgatói tisztségről való leváltásomat, illetve ott volt azok között is, akik elindították a bűnvádi eljárást ellenem a hadbírószálon, „az állam katonai és védelmi erejének aláásása” vádjával. Ezt onnan tudom, mert a szöveg akkor is megegyezett az idézettel.

„Magvas” gondolatok

Az érdeklődő, aki figyelmesen olvasta az újságokat, rálehetett a legújabb „hősök” aranyköpésire². Már januárban is jelentek meg ilyenek:

„Nem menekülhetünk el a blokád elől, de valahogy majdcsak túléljük.” (Dragutin Zelenović, 1991. november 25.)

„Ha kell, sokkal szebb és régebbi Dubrovnikot fogunk felépíteni.” (Božidar Vučurević, 1991. december 16.)

„Nem ez lesz az első alkalom, hogy csalánt esziünk.” (Radovan Karadžić, 1991. december 30.)

De az 1992 februárjában nyilatkoztak is minden pénzt megérnek:

„Ha Szerbia nem fogja elfogadni a Krajínával való egyesülést, saját államot fogunk létrehozni, még Szerbiánál is erősebbet.” (Lazar Macura, 1992. február 10.)

„Mindenkinek tudnia kell, hogy Horvátország elvesztette a háborút, és hogy azt Szerbia megnyerte. Szerbia nem is állt háborúban, hanem csak a szerb nép és a Horvátországban levő Jugoszláv Néphadsereg, amely minden csatát megnyert.” (Mihajlo Marković, 1992. február 24.)

A krónikás feljegyzései

1992. II. 4.

„Arra a kérdésünkre, hogy melyek azok a kijelentések, amelyek miatt el kell ítélni Ágostont, Cser Tibor két dolgot említett. Az egyik, hogy a VMDK vezetője felszólította a magyarokat, hogy tagadják meg a mozgósítást. Ezt Papp Ferenc azonnal cáfolta.” (N. Z.: Ágoston nem kívánatos személy Budiszaván – Magyar Szó, 1992. II. 4.)

1992. II. 6.

A NATO küldöttsége Újvidékre látogatott, ahol „Dobó Illés tartományi igazságügyi és közigazgatási titkár közölte, hogy a VMDK vezetősége azt hirdette: a vajdasági magyaroknak nem kell részt venniük a szláv népek etnikai háborújában, de az itteni magyarok többsége mégis engedelmességet a mozgósítási parancsnak, és ezzel teljesítette honpolgári kötelességét, valamint lojalitását fejezte ki az állam iránt, amelyben él. A hadkötelesség elkerülésére egyes pártvezérek buzdították, akik most, hogy helyrehozzák tevédsüket, a világgözösséghez fordulnak segítségért – mondta Radenković.” (Tanjug: Tájékoztató a kisebbségek jogállásáról – Magyar Szó, 1992. II. 7.)

1992. II. 7.

Letartóztatták Csorba Bélát, a VMDK temerini szervezetének elnökét, ismert békeharcost. Január elején kapott mozgósítási parancsot, de azt nem vette át, letartóztatásáig bujkált. „Nem hivatalos értesülésünk szerint (a temerini rendőrségen a hírt a parancsnok távollétében az ügyeletet teljesítő rendőr nem tudta megerősíteni) Csorbának a bekísérése után engedélyezték, hogy telefonáljon, értesítse letartóztatásáról a családját és a VMDK-t.” (Magyar Szó, 1992. II. 8.)

1992. II. 7.

A VMDK Emberi Jogi Bizottsága közleményt adott ki Csorba Béla letartóztatásának ügyében, amely még aznap eljutott a nemzetközi közvéleményhez.

1992. II. 8.

A Pesti Hírlap hírből tette közzé Csorba Béla letartóztatását, a Népszabadságban Eörsi István emelte fel hangját a

letartóztatás ellen, s erről másnap a Magyar Szó is beszámolt.

1992. II. 10.

„Dramai pillanata volt a kongresszusnak, amikor Vékás János, a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének alelnöke tiltakozásra szólította fel a küldötteket, mert Csorba Bélát, a VMDK elnökségi tagját letartóztatták a Jugoszláv Néphadsereg behívóparancsának megtagadása miatt.” (A fiatal demokraták a nemzeti porondra lépnek – Magyar Nemzet, 1992. II. 10.)

1992. II. 10.

Az Új Magyarország ismertette a VMDK Csorba Béla letartóztatásával kapcsolatos tiltakozását.

1992. II. 10.

A Népszabadságban Pilcz Nándor beszámolt Csorba Béla letartóztatásáról, a Magyar Hírlap ismertette a VMDK ezzel kapcsolatos közleményét és a Vajdasági Demokratikus Reformpárt közgyűlése résztvevőinek tiltakozását. A Magyar Nemzetben Sebestyén Imre tért ki Csorba Béla esetére, a Pesti Hírlapban Végel László interjúban fejtette ki véleményét a letartóztatásról.

1992. II. 11.

Törökkanizsán tíz perccel éjfél előtt kézigránát robbant Tóth Károly kőfaragó, a VMDK helyi szervezete alelnökének udvarában. (Németh Zoltán: Éjjeli fenyegetés – Magyar Szó, 1992. II. 13.)

1992. II. 11.

„Bélám, most rajtunk a sor, hogy vállaljunk téged, aki mindig, minden egyes nyilvános megmozdulásodban vállaltál minket, vállaltad ezt a már-már egészen elhülyített népet; rajtunk a sor, hogy ordítsuk vagy nyüzsiítsuk: elég volt a rette-

gésből és a meghurcoltatásokból, elég a testi-lelki megnyomorításból! És elég a börtönökből, elég a halálból!” (Bata János: Levél barátomnak a börtönbe – Magyar Szó, 1992. II. 11.)

1992. II. 11.

A Magyar Szó ismertette a Vajdasági/Jugoszláv Szociáldemokrata Ligának és a Háborúellenes Központ adatai tagozatának a tiltakozását Csorba Béla letartóztatása miatt.

1992. II. 11.

„A Magyar Országgyűlés plenáris ülésén napirend előtti felszólalásában Tamás Gáspár Miklós, a Szabad Demokraták Szövetségének parlamenti képviselője Csorba Bélának, a VMDK elnökségi tagjának és a Hírmondó szerkesztőjének a letartóztatása ügyében szólalt fel. (...) Katona Tamás külügyi államtitkár válaszában elmondta, hogy a külügyminisztérium megtette az erre irányuló szükséges lépéseket a diplomáciai csatornákon. Katona a kormány

nevében egyben kérte a Magyar Írószövetséget, valamint a nemzetközi Pen Club elnökét, Konrad Györgyöt, hogy ők is emeljék fel szavukat a vajdasági magyar író letartóztatása ellen.” (Cs. Z.: Csorba Béláról a magyar parlamentben – Magyar Szó, 1992. II. 12.)

1992. II. 11.

A Magyar Kisebbségvédelmi Szervezetek Együttműködési Tanácsa közleményben tiltakozott a vajdasági magyarságot ért sérelmek, többek között Csorba Béla és Velencei Tamás letartóztatása miatt. (Magyar Nemzet, 1992. II. 12.; Új Magyarország, 1992. II. 13.)

1992. II. 12.

Szabadon engedték Csorba Béla író, a VMDK vezetőségi tagját, akit hat nappal korábban vettek őrizetbe a katonai szolgálat megtagadásának vádjával.

1992. II. 12.

„De megvan Csorba, és ez a fontos. Nyakon lett csipve, úgy is, mint békeharcos, úgy is, mint VMDK-s – s úgy is, mint magyar dezertőr. No, ez kellett! Ha nincs háború, akkor nincs ellenség, tehát csinálni kell. (...) Csak most kezdődik az igazi harc Szerbia felosztásáért.” (Keszég Károly: Csorbítva, de törve nem – Napló, 1992. II. 12.)

1992. II. 12.

A Magyar Szó közölte, hogy Csorba Bélát egy Sremska Mitrovica-i kaszárnyában tartják fogva, és ismertette a VMDK stuttgarti tagozatának Csorba Béla ügyében kiadott tiltakozó közleményét is.

1992. II. 12.

V. Popović a Dnevnikben interjút közölt Kádár Irénke Srpski Itebeji tanárnökkel, aki önkéntesnek jelentkezett.

1992. II. 13.

„Magam kértem meg pénteken este Predrag Palavestra urat, a szerb Pen Club ügyeletes elnökét, hogy tegyen lépéseket Csorba Béla kiszabadítása érdekében. A figyelmemet a letartóztatásra egyébként

Eörsi István költő hívta fel, aki barátságban van Csorba Bélával. Tőle tudtam meg a részleteket. Palavestra úr tett lépéseket olyan formában is, hogy vezető politikusokat felhívott, és náluk érdeklődött, illetve kérte őket, bocsássák szabadon Csorba Bélát. Olyasmit mondtak neki, hogy talán a helyi szervek túlbuzgósága volt Csorba letartóztatásának az oka...” – nyilatkozta Konrad György a Pesti Hírlapban.

1992. II. 13.

„Szerda reggel az ügyeletes tiszt – én még ágyban voltam – bejött a fogdába és közölte velem, így, szó szerint, hogy „Ön szabad”. Erre én azt mondtam, hogy ezt nem akarom elhinni, ez valami tréfa. Azt mondta, hogy nem tréfa, hanem a hadtestparancsnok rendeletére szabadlábra helyezték. Ez így történt. Lekezeltem, és ő elment. Összepakoltam, és eljöttem – mondotta Csorba Béla.” (Új Magyarország, 1992. II. 13.)

1992. II. 13.

A Politika ekspres, beszámolván arról, hogy ismeretlen személy kézigránátot dobott Tóth Károlynak, a VMDK törökkanizsai alelnökének házára, közölte Dušan

Jančić községi elnök és parlamenti képviselő elítélő nyilatkozatát. (M. Popadić: Bombom plašio potpredsednika) 1992. II. 14.

A Menekültek Hírszolgálatának első közleménye a keddi Délvilágban jelent meg, s Csorba Béla letartóztatásáról tudósít a következőképpen: „Legújabb értesülésünk szerint a Magyar Szó függetlensége mellett nemrégiben kiálló vajdasági írók

igyekeznek felkutatni az elhurcolt író fogvatartásának helyét, és mindent elkövetnek kiszabadításáért.” (Miskolci Magdolna: Hírszolgálat a menekülteknek – Magyar Szó, 1992. II. 14.)

1992. II. 14.

A Harcos Szövetség szabadkai községi bizottsága közleményben ítélt el mindenkit, aki a községben felszólalt a béke mellett. Az SZSZP községi bizottságának közleménye viszont Ágoston Andrásra összpontosított. (Ko je ugrožen, a ko nije; Podrška Predsedništvu SFRJ – Subotičke novine, 1992. II. 14.)

1992. II. 15.

„Dr. Páll Sándor, a szerb parlament becei képviselője nemrégiben két vajdasági vonatkozású kérdéssel fordult az illetékes minisztériumhoz. Az egyik a papok katonai mozgósítására, a másik pedig a békemegmozgalom adatai résztvevőinek munkahelyükről való elbocsátására vonatkozott. A válaszok megérkeztek, dr. Páll Sándor azonban elégedetlen. (...) Most arra vár választ, hogy törvényes-e Vébel Tatic Vera elbocsátása.” (F-ch: Két kérdés válasz nélkül – Magyar Szó, 1992. II. 15.)

1992. II. 22.

„Amióta Észak-Bácskában színre léptek a politikai pártok, mindent megtesznek, hogy minél több hívet szerezzenek eszméjüknek. Különösen tevékenyek a szerbellenes pártok. A vajdasági kisebbségek legtöbb gondviselőjét a VMDK tömöríti, akik szinte versengenek a veszélyeztetettség minél jobb bizonyítékainak felkínálásában, hogy meg-

kapják a perszonalis autonómiát. Így például Balla Lajos, az oromhegyesi és oromi Kis Ferenc általános iskola igazgatója, aki emellett a VMDK kanizsai-törökkanizsai körzeti szervezetének elnöke, a fűtőolaj

hiányával próbálta bebizonyítani a helybelieknek, hogy a szerb hatalom megfeledezett a magyarokról.

– Balla igazgató, úgy látszik, nem akarta beszerezni a fűtőolajt az iskolának. Időben megkapta a pénzt az oktatási alaptól, akkor volt fűtőolaj is, ő azonban a pénzt elköltötte fizetésekre, egy részét pedig, így mondják, magyarországi exkurziókra – mondja Ljiljak Svetozar kanizsai tanfelügyelő.

A VMDK rendkívül tevékeny vezetőjéről van szó, aki minden jel szerint azért vett ki betegszabadságot, hogy a »magyar kérdés« megoldásának szentelhesse magát. (...) Számos példa van arra, hogy a Tisza menti községek magyaroktól falvaiban veszélyben vannak a szerbek jogai. Tavaly Horgoson határozatot hoztak a szerb nyelvű általános iskola bezárásáról a kis számú diák (30) miatt. A szerbek azonban felláztak. Hogy Vajdaság nemrég még inkább a nemzeti kisebbségek állama volt, mint a szerbeké, azt az is bizonyítja, hogy Novo Seloban szinte minden szerb gyerek magyarul végezte el az általános iskolát. (...) Hogy milyen irányban halad Bácska úgynevezett magyarosítása, azt az is bizonyítja, hogy a Tisza menti községekben minden második orvos vagy mérnök Magyarországon szerzett diplomát. Mind több magyar állampolgárt foglalkoztatnak a Pesten vagy Szegeden szerzett oklevelek honosítása nélkül.” (M. Mitrić: Kad Madjari predaju srpski – Večernje novosti, 1992. II. 22.)

1992. II. 25.

„Minden alaposan összejárt, hogy meghíusuljon a vajdasági menekültek keddi este tervezett találkozója Újszegeden, végül mégis telt ház előtt számoltak be a szervezők és a meghívott ellenzéki pártok képviselői a hazatérés esélyeiről. (...) A Vajdasági Szociáldemokrata Ligát Vladimir Kranjčević és Gion Emil, a VMDK-t Balla Lajos képviselte.” (Ma: „Nincs szégyellnivalónk!” – Magyar Szó, 1992. II. 27.; Miskolci Magdolna: A szervezett visszatérés biztonságosabb – Magyar Szó, 1992. II. 28.)

1992. II. 27.

Vasa Konjović adai kihágási bíró bizonyítékok hiányában megszüntette az eljárást a béküntetések szervezésével megvádolt Bozsóki János, Vébel Tatic Vera, Farkas Nándor, Bakos Mária és Mé-

száros Nándor ellen. (B. Lazukić: Obustavljen postupak protiv mirovnjaka – Borba, 1992. II. 27.; ger: Nincs bizonyíték – Magyar Szó, 1992. II. 28.)

1992. II. 29.

„A nemzetközi közösségnek – megfigyelők vagy békefenntartók küldésével – segítséget kellene nyújtania ahhoz, hogy Vajdaságba visszatérhessenek mindazok, akik megtagadták a katonai szolgálatot egy olyan háborúban, amelyhez semmi közük sincs” – jelentette ki Nenad Čanak, a Vajdasági Szociáldemokrata Liga elnöke a Le Monde című francia napilap tudósítójának. (Magyar Nemzet, 1992. III. 2.)

¹ <http://www.freeweb.hu/faktum/dokument/vmdok/vmkron/vmkr9108.htm>

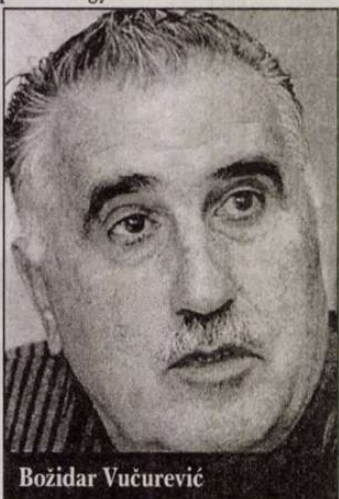
² <http://misicb.tripod.com/lektura/izjave.htm> (megjelentek a Vreme hetilapban, szerbről fordította: Balla Lajos)

Dragutin Zelenović

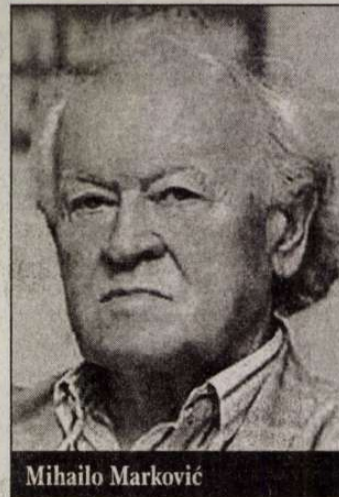
Radovan Karadžić

Božidar Vučurević

Lazar Macura

Mihailo Marković